

Zemkopības ministrija

Jaunā Eiropas Savienības vides politika un Latvijas zemes izmantošanas nozaru izaugsmes prognozes

Jānis Eglīts

25.11.2021

Zemkopības ministrija

ES Zaļais kurss

Eiropas Savienības Zaļais kurss iezīmē galveno mērķi – padarīt Eiropu par pirmo klimatneitrālo Pasaules daļu.

Šim mērķim ir pakārtotas darbības, kuras saistītas ar tā īstenošanu. Vairāki no iezīmētajiem darbību virzieniem ir saistīti ar zemes izmantošanu un meža nozari, piemēram:

- klimats;
- Vide;
- Enerģētika;
- Finanses;
- rūpniecība.

Katrā no šīm jomām paredzēts noteikt savus mērķus, kas kopumā pakārtoti klimata neitralitātes virsmērķim.

Zemkopības ministrija

ES Zaļais kurss – klimata mērķis

2050. Gada mērķis – klimatneitralitāte - CO₂ emisijas nav lielākas par CO₂ piesaisti.

ZIZIMM regulas projekts uzsāk virzību uz šo mērķi nosakot 2030. gada mērķi katrai ES dalībvalstij.

Priekšlikums ietver vēlmi ES līmenī palielināt CO₂ piesaisti.

Svarīgi saglabāt ilgtermiņa skatījumu, jo īstermiņā der pieeja «nekā nedarīšana», bet ilgtermiņā šādā variantā tiek zaudēts laiks un ilgtermiņa mērķis netiek sasniegts. Zemes sektorā mērķtiecīgiem pasākumiem CO₂ piesaistes palielināšanai ir ilgtermiņa atdeve, ar salīdzinoši mazu tūlītēju ietekmi.

Zemkopības ministrija

ES Zaļais kurss - Bioloģiskā daudzveidība

ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģija

Vispārējais mērķis – līdz 2050. gadam nodrošināt, ka visas pasaules ekosistēmas ir atjaunotas, noturīgas un atbilstoši aizsargātas.

Lielākie uzsvāri:

Aizsargājamo teritoriju tīkls;

ES dabas atjaunošanas plāns;

Pasākumu ieviešana – pārvaldība, likumdošana, finansējums, zināšanas;

ES loma globālā kontekstā bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā.

Zemkopības ministrija

Dabas aizsardzība: galvenie mērķi 2030. gadam

1. Juridiski aizsargāt vismaz 30% no ES sauszemes un 30% no ES jūras teritorijas un integrēt ekoloģiskos koridorus kā daļu no Eiropas dabas tīkla.
2. Stingri aizsargāt vismaz vienu trešdaļu ES aizsargājamo teritoriju, tostarp visus atlikušos ES pirmatnējos un vecos mežus.
3. Efektīvi apsaimniekot visas aizsargājamās teritorijas, nosakot skaidrus aizsardzības mērķus un pasākumus, un atbilstoši tos uzraugot.

Zemkopības ministrija

ES dabas atjaunošanas plāns

Plānots, ka šogad Komisija nāks klajā ar priekšlikumu **juridiski saistošam ES dabas atjaunošanas (restoration) mērķim**, lai atjaunotu degradētas ekosistēmas (it īpaši tās, kas uzglabā oglekli un novērš un mazina dabas katastrofu ietekmi).

Sagaidāms, ka **dalībvalstīm tiks prasīts laicīgāk ieviest spēkā esošās likumdošanas prasības.**

Īpašie uzsvāri:

- nodrošināt aizsardzības tendenci un statusu visām aizsargājamām sugām un biotopiem līdz 2030. gadam.
- Nodrošināt, ka vismaz 30% no sugām un biotopiem, kas šobrīd neatbilst labvēlīgam aizsardzības statusam, tādām būs jāatbilst šai aizsardzības kategorijai vai jāuzrāda spēcīga pozitīva tendence.

Zemkopības ministrija

ES Meža stratēģija 2030

Galvenie uzsvāri:

Meža **sociālekonomisko funkciju nodrošinājums**: lauku apvidu uzplaukums; meža resursu bioekonomika, kas nepārsniedz ilgtspējas robežas; ekotūrisms; attīstītas prasmes un motivēti cilvēki.

ES meža resursu **aizsardzības, atjaunošanas un paplašināšanas** mērķi: cīņa pret klimata pārmaiņām; bioloģiskās daudzveidības izzušanas novēršana; izturīgas un daudzfunkcionālas meža ekosistēmas; uzlabota ilgtspējīga meža apsaimniekošana; ES mežu kvalitāte un platība.

Paredzēts Komisijas priekšlikums tiesību aktam par **meža novērošanas, ziņošanas un datu vākšanas satvaru**.

Zemkopības ministrija

ES Meža stratēģija 2030

Vērojama arī nekonsekvence atsevišķos jautājumos.

Stratēģijā tiek pieminēta nepieciešamība pēc liela apjoma meža reproduktīvā materiāla, bet tai pat laikā stratēģijā ieteiktie mežsaimniecības principi (dažādvecuma mežaudžu veidošana, pastāvīga koku klājuma nodrošināšana, jebkādu kailciršu ierobežošana) samazina nepieciešamību pēc meža reproduktīvā materiāla.

Līdzīgi - būvniecības jautājumā – no vienas puses ir aicinājums vairāk koksnes izmantot būvniecībā, bet no mežsaimnieciskā viedokļa tiek dots priekšlikums veicināt lapu koku audzēšanu, lai gan būvniecībā pārsvarā tiek izmantota tieši skuju koku koksne.

Zemkopības ministrija

ES Augsnes stratēģija 2030

Vīzija - līdz 2050. gadam visas ES augsnes ekosistēmas ir veselīgā stāvoklī un tādējādi ir noturīgākas.

Ilgtermiņa mērķi 2050:

- neto nulles zemes izmantošana apbūvei (land take);
- augšnes piesārņojums ir jāsamazina līdz līmenim, ko vairs neuzskata par kaitīgu cilvēku veselībai un dabiskajām ekosistēmām;
- Panākt klimatneitrālu Eiropu un kā pirmo soli noteikt ES klimata neitralitāti zemes sektorā līdz 2035. gadam;
- Līdz 2050. gadam panākt ES pret klimata pārmaiņām noturīgu sabiedrību, kas pilnībā pielāgota klimata pārmaiņu nenovēršamajai ietekmei.

Zemkopības ministrija

ES Augsnes stratēģija 2030

Vidēja termiņa mērķi 2030:

- Apmērāt pārtuksnešanos, atjaunot degradētas platības un augsni, tostarp zemi, ko skārusi pārtuksneššanās, sausums un plūdi, un censties panākt zemes degradācijas ziņā neitrālu pasauli;
- Atjaunotas nozīmīgas degradētas un ar oglekli bagātas ekosistēmas teritorijas, tostarp augsnes;
- Panākt ES neto siltumnīcefekta gāzu piesaisti 310 miljonu tonnu CO₂ ekvivalenta apmērā gadā zemes izmantošanas, zemes izmantojuma maiņas un mežsaimniecības (ZIZIMM) sektorā;
- Līdz 2027. gadam sasniegt labu ekoloģisko un ķīmisko stāvokli virszemes ūdeņos un labu ķīmisko un kvantitatīvo stāvokli gruntsūdeņos;
- Līdz 2030. gadam samazināt barības vielu zudumus vismaz par 50%, ķīmisko pesticīdu kopējo izmantošanu un risku par 50% un bīstamāku pesticīdu lietošanu par 50% līdz 2030. gadam;
- Ievērojams progress piesārņoto vietu sanācijā.

Zemkopības ministrija

ES Augsnes stratēģija 2030

Dažas no būtiskajām iniciatīvām, kas ietekmēs zemes īpašniekus:

- juridiski saistoši mērķi Dabas atjaunošanas likuma kontekstā, ierobežot mitrāju un organisko augšņu nosusināšanu un atjaunojot apsaimniekotos un nosusinātos kūdrājus;
- Komisija apsvērs pasākumus, iespējams Dabas atjaunošanas likuma kontekstā, lai uzlabotu bioloģisko daudzveidību lauksaimniecības zemēs, kas veicinātu augsnes organiskā oglekļa saglabāšanu un palielināšanu;
- ES oglekļa iniciatīva un tiesību akta priekšlikums par oglekļa piesaistes sertifikāciju 2022. gadā, lai veicinātu jaunu zaļo uzņēmējdarbības modeli, kas atalgo zemes apsaimniekotājus par klimatam draudzīgu praksi;
- Līdz 2023. gadam ierosināt tiesisko regulējumu ES ilgtspējīgai pārtikas sistēmai, kā norādīts stratēģijā no lauka līdz galdam;
- Nodrošināt KLP spēcīgu ieguldījumu augsnes veselības saglabāšanā un uzlabošanā saskaņā ar KLP stratēģisko plānu analīzi un vajadzību novērtējumu.

Zemkopības ministrija

ES politikas plānošanas dokumentu ieviešana

Tuvākajā laikā sagaidāms salīdzinoši liels apjoms ES normatīvo aktu priekšlikumi, kas pavisam noteikti ietekmēs zemes īpašniekus.

Mērķu sasniegšanai tiek izmantotas arvien jaunas jomas, lai ietekmētu zemes īpašnieku rīcību, piemēram, ilgtspējīga finansējuma jomas (taksonomijas) attīstība, kur tiek iezīmēts vēlamais zemes apsaimniekošanas virziens un metodes.

Meža biomasas ilgtspējības regulējums (Atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanas direktīva) ir joma, kur regulējums tiek pārskatīts biežāk nekā iespējams jaunos nosacījumus ieviest praksē. Ar katru soli priekšlikums grozījumiem iet detālāka regulējuma virzienā un sāk iejaukties meža apsaimniekošanas metožu izvēlē, ierobežojot iespējas izvēlēties konkrētajā situācijā piemērotāko risinājumu.

Zemkopības ministrija

Kopsavilkums

Jāņem vērā, ka ES vēlas rādīt labo piemēru Pasaulei, bet tas nedrīkst notikt uz Eiropas zemes īpašnieku rēķina – uzliekot tiem nesamērīgu slogu. Šāda rīcība var mazināt tirgus dalībnieku konkurētspēju.

Lielākās bažas par to, kā šie atsevišķie ES mērķi sasniedzami un vai vispār tie visi vienlaicīgi ir īstenojami.

Svarīgi saredzēt kopsakarības ilgtermiņā un atbildīgi, racionāli un efektīvi izmantot zemes resursus. Svarīgs tieši ilgtermiņa attīstības virziens, kuru nedrīkst ietekmēt īstermiņa skatījums.

Zemkopības ministrija

Kopsavilkums

Piedāvātie risinājumi robežojas ar vēlmi iejaukties arī nacionālās kompetences jautājumos un virzīties uz tādu regulējumu, kas visā Eiropas Savienībā nosaka vienu apsaimniekošanas metodi, neņemot vērā reģionālās īpatnības.

Zemes īpašnieks šobrīd jūtas kā lielā savienoto trauku labirintā, turklāt trauku skaits ir ļoti liels.

Ir skaidrs, ka piedāvātie ES likumdošanas priekšlikumi būtiski ietekmēs zemes īpašniekus Latvijā, bet ietekmes apmērs šobrīd nav nosakāms.

Zemkopības ministrija

Paldies par uzmanību!

Jautājumi?

Mājas lapa: www.zm.gov.lv